

МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЗИТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті розглядається нове явище у житті сучасного українського суспільства - електронна демократія, яка стала можливою завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційної інфраструктури з метою посилення демократичних інститутів, участі громадян у суспільній та політичній діяльності. Аналізуються джерела, сутність і поняття електронної демократії. Визначаються перспективи розвитку е-демократії в Україні.

Ключові слова: Інтернет, громадянське суспільство, електронна демократія.

Abstract

This article describes the development of a new phenomenon in the life of Ukrainian population – e-democracy, which aims to attract Ukrainian society to actively participate in political activities of the country and carried out by involving communications and information technology and infrastructure. Analysis of the sources of e-democracy concept and essence. Identify promising opportunities for effective development and implementation of e-democracy in our country.

Keywords: Internet, civil society, e-democracy.

Вступ

Сучасний світ характеризується становленням інформаційного суспільства, у якому інформація є важливою умовою розвитку всіх сфер життя суспільства, в тому числі й соціально-політичної.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій розширює можливості органів державної влади оперативного доводити власні рішення до широких верств населення, отримувати якісний зворотний зв'язок від громадян, а громадяни мають можливість брати участь у політичному процесі, зокрема, через підвищення рівня їхньої поінформованості щодо актуальних проблем, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також пропонувати альтернативні шляхи вирішення тих або інших проблем, отримувати якісні послуги [1].

Електронне урядування включає в себе е-демократію та постачання е-публічних послуг. Опублікування інформації електронними засобами як вид діяльності відноситься до е-послуг.

У вітчизняному законодавстві поняття «е-демократії» як напрямок політики держави визначено у Розпорядженні КМУ від 15 травня 2013 року № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства»: електронна демократія — форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі - е-демократія) [2].

Іншими словами, суть е-демократії полягає в застосуванні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для широкого залучення громадян у громадсько-політичне життя.

При цьому слід пам'ятати, що самі по собі ІКТ не забезпечують участь громадян у прийнятті рішень. Комунікація, хоч би якою вона була б розвиненою, усього лише інструмент в руках суспільства. Отже, для е-демократії (так само, як і для демократії як такої) визначальним є воля і голос народу, а для забезпечення доставки цього голосу посадовцям і слугує феномен е-демократії [3].

Результати дослідження

Термін «електронна демократія» (e-democracy) було вперше введено до наукового обігу в США та Великобританії.

Вчені Масуда Й., Хаген М., Кліфт С., Лондон С., зазначають, що в основі концепції лежить можливість громадян відкрито виявляти свою політичну активність за допомогою комп'ютерних комунікацій. Е-демократія передбачає застосування новітніх інструментів обміну інформацією, засобів зв'язку держави і громадян [4].

Аналізуючи підходи американських і німецьких вчених до розкриття змісту е-демократії,

Мазурок Ю.О., прийшла до висновків, що «в зарубіжній політичній думці до концепцій електронної демократії відносять теледемократію, кібердемократію та електронну демократизацію, які різняться між собою за реалізацією прямої чи представницької форми демократичного правління і за рівнем активності громадян у державному управлінні; спільним у концепціях електронної демократії є переконаність у тому, що властивості нових засобів комунікації такі як інтерактивність, швидкість передачі інформації, утворення мережеспільнот – можуть позитивно впливати на розвиток та функціонування демократичної політичної системи, за умови коректного їх застосування» [5].

Вітчизняний політолог Дубас О. П. звернув свою увагу на досягнення та проблеми електронної демократії в Україні. Зокрема, він відмічає, що сьогодні елементи е-демократії використовуються здебільшого для рекламування політиків чи політичних інститутів [6].

Політичні партії України досить широко представлені в мережі Інтернет. Із 172 партій, вказаних на сайті ЦВК, веб-сайти мають 77. Практично всі партії розміщують на своїх сайтах інформаційний блок документів з інформацією про партію, майже на всіх веб-сайтах політичних партій України передбачено різні формати налагодження діалогу з виборцями: форуми, обговорення, ініціативи, адреси електронної пошти. Однак будь-яка інформація про результати спілкування з власними прихильниками або виконання настанов виборців відсутня.

Слід зазначити також, що у мережі Інтернет часто представлені не лише політичні партії України, а й окремо їхні лідери. Причому використовується не лише традиційний формат персональних веб-сайтів, а й більш нові Інтернет-інструменти, такі, як блоги, живі журнали, представництва в електронних соціальних мережах, трансляції на YouTube тощо.

У 2015 році в рамках проекту EGAP було проведено два соціологічні опитування. За результатами дослідження 14 % дорослих українців розуміють значення терміну «електронне урядування», 79 % – ніколи не чули терміну «електронна демократія», 41 % – частково розуміють значення цього терміну. Було визначено, що 64 % дорослого населення України хоча б інколи особисто користувалися Інтернетом. Також з'ясувалося, що 60 % опитаних довіряють електронній формі взаємодії з органами влади. Отже, рівень поінформованості використання інструментів е-демократії ще дуже низький. Іноді громадяни, направляючи запит до влади через Інтернет чи ініціюючи е-петицію, поки що не усвідомлюють, що це і є інструменти е-демократії.

На сьогодні одним з найуспішніших прикладів е-демократії, створених в рамках Програми EGAP, є система місцевих петицій www.e-dem.in.ua, до якої лише за перші півроку функціонування приєдналося більше 50 українських громад. Е-петиції – найбільш доступний, популярний і ефективний інструмент привернення уваги влади для важливих для громади питань. Окрім цього, цей інструмент забезпечує і активне залучення громадян до процесу прийняття рішень та формування місцевої політики [7].

Сьогодні в Україні застосовують наступні складові е-демократії: електронний парламент, електронне законодавство, електронний суд, електронне посередництво, електронні вибори, електронний референдум, електронне голосування, електронні петиції, електронні кампанії, електронні опитування тощо.

Висновки

1. Серед новітніх технологій особливе місце займає е-демократія, теоретичні основи якої продовжують розроблятися і знаходять практичне застосування.
2. Е-демократія сприяє підвищенню прозорості діяльності органів влади завдяки використанню сучасних технологій, надання громадянам доступу до інформації.
3. Інтерактивне спілкування із органами державної влади та місцевого самоврядування сприяє зростанню активності громадян в обговоренні різноманітних проблем (політика, освіта, медицина, культура, довкілля тощо).
4. Е-демократія – це також засіб для захисту і відстоювання власних прав.

Таким чином, результатом дії е-демократії зокрема і е-урядування в цілому можна очікувати не лише продуктивніші відносини в площині «суспільство-влада», а й, як наслідок цього – виховання нового покоління активних, свідомих, патріотичних громадян, з одного боку, і держслужбовців – з другого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мезенцев А. В. Електронне урядування, електронна демократія — підходи до визначень [Електронний ресурс] / А. В. Мезенцев. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-1/doc/1/11.pdf>
2. Розпорядження КМУ від 15 травня 2013 року № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>
3. Електронна демократія: навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. — К.: НАДУ, 2015. – 66 с.
4. Василевич Ю. В. Досягнення та перспективи використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері політики: електронна демократія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2012/197-185-6.pdf>
5. Мазурок Ю. О. Концепції електронної демократії в зарубіжній політичній думці / Ю. О. Мазурок // Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані». – 2011. – № 1 (75). – С. 160-164.
6. Дубас О. П. Електронна демократія: сутність і перспективи розвитку в Україні [Електронний ресурс] / О. П. Дубас. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2011_1/43.pdf
7. Компонент 3: Е-Демократія [Електронний ресурс] // Офіційний сайт програми EGAP. — Режим доступу : <http://egap.in.ua/e-demokratiya/>
8. Слободянюк А. В. Еволюція концептуальних уявлень про владу в історико-соціологічному процесі [Текст] : автореф. дис. ... кандидата соціологічних наук : 22.00.01 / Анатолій Володимирович Слободянюк ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – 12с.
9. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід’ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». – Вип. 9. – Київ, 2000. – С. 5–7.
10. Recommendation CM/Rec (2009) 1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers’ Deputies) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Ради Європи // Режим доступу: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp

Анатолій Володимирович Слободянюк — к.соц.н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця.

Волошина Анна Валеріївна — студентка групи 1 ПІ 14–б, факультет ІТКІ, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: volevikt2@gmail.com.

Slobodyanyuk Anatoly V. — PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Voloshina Anna V. — student group 1 PI 14–b, Faculty of ITKI, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: volevikt2@gmail.com.